

Meglátások a megláthatatlanról

Szeretnék egyesek, ha lenne, sőt, egy időben „meg is akarták csinálni”. De végül csak nem jön össze még ma sem olyasmi, hogy nemzeti filozófia. Mindig elakad valahol. Már a meghatározásnál is.

SZEGHALMI ŐRS

Sokan szeretnék, laikusként is, ha lenne úgymond nemzeti filozófia, és dühösek, ha azt hallják, hogy ilyesmi eleve nem nagyon lehet – ám a nemzeti szurkolótábor nagy részét is inkább a Mikulás érdekelte a hétvégén, nagyon kevesen voltak ugyanis kíváncsiak arra az egyébként kifejezetten érdekes előadásra, amelyet Mester Béla filozófus tartott a témáról Nagyváradon. Az előadó (aki a Nyíregyházi Főiskolán és Budapesten, az ELTE bölcsészkarán végezte tanulmányait, majd egyetemi doktori címet szerzett filozófiatörténetből, PhD fokozatot irodalomtudományból és politikafilozófiából, jelenleg pedig az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpontja Filozófiai Intézetében dolgozik, részmunkaidőben oktat a Nyíregyházi Főiskolán, továbbá ebben a tanévben a PKE vendégtanára) A nemzeti filozófia virágzása és romlása címmel tartott értekezést a PKE-n.

Nekifutások és lepattanások

Gyakorlatilag történeti áttekintését adta annak, hogyan próbálta meg több vonulat is „megcsinálni” a nemzeti filozófiát. Márpedig ez eleve nem biztos, hogy jó ötlet volt, mivel némi ellentmondás egyből feszül benne. Mester Béla jelezte: a nemzeti sztereotípiák élnek a filozófiában is, amely pedig egyetemesnek gondolja, vallja magát. Felidézte: például a kolozsvári iskolateremtő filozófus, Böhm Károly is megpróbált összehozni egy magyar filozófiai rendszert. Ez azonban leállt ott, pontosabban abban



Mester Béla A nemzeti filozófia virágzása és romlása címmel tartott előadást Nagyváradon

testesült meg, hogy elképzelése szerint nemzeti filozófiát mindazon művek összessége jelenti, amelyek nem átvettek, hanem eleve magyar nyelven születtek. A 19. századból örökölt gondolat egyébként az, hogy a nemzeti kultúrához mindenképpen hozzá kell(ene) tartoznia egy saját filozófiai rendszernek is. Ennek kidolgozásán különösen a reformkorban ügyködtek. Ennek zászlóvivője Iglói Szontágh Gusztáv Adolf volt, aki az 1800-as évek első felében igyekezett kiépíteni egy sajátosan magyar filozófiai rendszert, az ún. „egyezményes filozófiát”, amely eklektikus jellegével törekedett arra, hogy a társadalmi ellentmondásokat elfedje. Azonban Szontágh lényegében egész munkássága során csak programokat fogalmazott meg, manifesztumokat készített arról, hogyan kellene hozzájárulni. A hozzájárulás végül elmaradt. Ennek ellenére – pályája végén – megpróbált eredménye-



ket felmutatni, „a magyar filozófia eredményeit” összesítő kiadványban, amely azonban egy vékony füzet lett csupán, Mester Béla szerint ami abban van, az is csak csalás. Ezzel együtt az előadó úgy vélte, e nemzetiesítési törekvéseknek mintha lett volna értelmük akkoriban, a 19. században. Később például Karácsony Sándor is próbálkozott a nemzeti filozófia megalkotásával. Ami ebből összejött, az Mester Béla szerint „magyarnak magyar, csak épp sokkal több köze van más tudományokhoz, semmint a filozófiához”. Az igen intenzív próbálkozások, amelyek a reformkort és az azt követő időket is jellemezték, az I. világháború után kezdtek kifulladásra. Napjainkban is vannak még azért próbálkozások, minden előző sikertelenségtől függetlenül (vagy épp azokkal akár összefüggően is). Az előadó egyik kérdésünkre válaszolva pályatársát, Percz Lászlót említette, aki szerinte

hírlapi szintű viták, nyelvi kérdések, őstörténeti vonzatok összegzése révén is próbál valamiféle nemzeti filozófiát összehozni. Ám a gond továbbra is ugyanaz: már eleve a „nemzeti” fogalom tisztázása sem lehetséges e témakörben. Épp ezért – mondta az előadó – még eleve azt sem lehet meghatározni, mi az a nemzeti filozófia. Erre ő maga sem tudna választ adni. Hozzátette: „amikor az ilyen vitákba néha belerángatnak egy-egy filozófust, az végül ír egy-egy fogalomtisztázó szöveget, aztán elvonul azzal, hogy hagyják őt békén az ilyesmivel, ő visszamegy értékfilozófiát csinálni”. Mester Béla egyébként egyik szövegében tételesen ki is mondja: az úgymond nemzeti filozófia „bármilyen értelemben vett ötlete szakfilozófiai körökben régóta nem számít már komolyan vehető szellemi programnak, sőt, több megközelítését nem is mindig tekintik szalonképesnek”...